

Z BIEŻĄCEGO USTAWODAWSTWA

Kazimierz Postulski

Zmiany w wykonywaniu kary ograniczenia wolności

I. Cel i zakres zmian

Kara ograniczenia wolności orzekana i wykonywana według dotychczasowych zasad, określonych w pierwotnym kształcie obowiązującym od dnia 1 września 1998 r., a także w noweli dokonanej z dniem 1 września 2003 r.¹, nie spełniła oczekiwań wyrażających się w uczynieniu z niej skutecznego środka reakcji karnej. Nie realizowała ona w dostatecznym stopniu funkcji resocjalizacyjnych, okazała się nieefektywna, nie stanowiła realnej alternatywy dla kary pozbawienia wolności. Nadal istniały bariery, w wyniku których kara ograniczenia wolności nie była wykonywana dostatecznie sprawnie, wymagając podejmowania w postępowaniu wykonawczym zbyt wielu czynności przez sąd i kuratora oraz pociągając za sobą wydatki ponoszone przez podmioty zatrudniające.

Skutkiem tego była obniżająca się sukcesywnie ilość skazań na karę ograniczenia wolności, a w ślad za tym malejąca ilość kar będących w wykonaniu.

W okresie 5 lat przed ostatnią nowelizacją udział kary ograniczenia wolności w orzekanych przez sady rejonowe karach wynosił odpowiednio: w 2004 r. – 15%, w 2005 r. – 14%, w 2006 r. – 13%, w 2007 r. – 11%, a w 2008 r. – zaledwie 10%. Malą też sukcesywnie ilość orzekanych kar

¹ Ustawa z dnia 24 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r., Nr 142, poz. 1380) nowelizująca w szerokim zakresie Kodeks karny wykonawczy;

ograniczenia wolności mierzona liczbami bezwzględny. Spadła ona z ok. 72,2 tys. w 2004 r. do ok. 40,7 tys. w 2008 r.².

Konsekwencją spadku liczby skazań na karę ograniczenia wolności była zmniejszająca się ilość tych kar, będących w wykonaniu. O ile w 2005 r. w sądach rejonowych wykonywano ok. 95 tys. kar orzeczonych za przestępstwa (za wykroczenia ok. 32 tys.), to w 2009 r. wykonywano ok. 61,8 tys. kar orzeczonych z przestępstwa (za wykroczenia ok. 24,9 tys.). Jednocześnie dawała się zauważyć wyraźna niechęć sądów do orzekania kary w formie potrącania określonej części wynagrodzenia, mimo że tak orzekana kara wydaje się łatwiejsza do wykonania. W tej formie orzekano, a więc i wykonywano karę w około 1% ogólnej ilości kar ograniczenia wolności orzekanych, a także wykonywanych.

Powyższe spostrzeżenia i oceny z pewnością legły u podstaw istotnej nowelizacji kodeksu karnego, kodeksu karnego wykonawczego, a także kodeksu wykroczeń, dokonanej z dniem 8 czerwca 2010 r.³. Celem wprowadzonych zmian było, przede wszystkim, doprowadzenie do odwrócenia tych niekorzystnych trendów. Szczególnie istotne zmiany dotyczą regulacji zawartych w rozdziale IX („Kara ograniczenia wolności”) Kodeksu karnego wykonawczego.

Zmiany wprowadzone do Kodeksu karnego wykonawczego są w dużym stopniu pochodną zmian w przepisach Kodeksu karnego, dotyczących orzekania kary ograniczenia wolności. Te ostatnie sprowadzają się natomiast do następujących rozwiązań:

- 1) rezygnacji z udziału sądu we wskazywaniu rodzaju pracy, którą ma wykonywać skazany i określaniu miejsca oraz sposobu jej wykonywania zarówno w wyroku, jak też w postępowaniu wykonawczym (zmiana brzmienia art. 34 § 2 pkt 2 k.k. i art. 35 § 1 k.k., a także skreślenie krytykowanego powszechnie art. 35 § 3 k.k.) i przekazanie tych kompetencji sądowym kuratorom zawodowym;
- 2) rezygnacji z możliwości oddawania skazanego pod dozór (skreślenie art. 36 § 1 k.k.). Instytucja ta była zbędna wobec faktu, że w myśl art. 55 § 2 k.k.w. do kuratorów należą w każdej sprawie czynności związane z organizowaniem i wykonywaniem kary i to w o wiele szerszym zakresie, niż dotychczas, a więc skazani faktycznie pozostają pod dozorem;
- 3) stworzenia możliwości orzekania wobec skazanego wszystkich obowiązków wymienionych w art. 72 k.k. (zmiana brzmienia art. 36 § 2 k.k.);

² Wszystkie dane statystyczne podane zostały w oparciu o informację Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości.

³ Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589 ze zm.).

- 4) możliwości dokonywania potrąceń, jako formy wykonywania kary, tylko na cele społeczne (art. 35 § 2 k.k.). Skarb Państwa przestał być beneficjentem wpłat z tego tytułu;
- 5) wprowadzenia zachęt do szerszego orzekania kary ograniczenia wolności. Nastąpiło to poprzez stworzenie możliwości orzekania kary ograniczenia wolności w wymiarze do 2 lat jako formy nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 38 § 2 k.k.), a także orzekania jej w takim wymiarze w razie rezygnacji z orzeczenia kary pozbawienia wolności, jeżeli górna granica zagrożenia tą karą nie przekracza 5 lat (art. 58 § 3 k.k.). Ta zmiana ma na celu podniesienie efektywności kryminalno-politycznego oddziaływania kary ograniczenia wolności, a przez to szersze jej orzekanie.

Konsekwencją zmian przepisów Kodeksu karnego są zmiany w Kodeksie karnym wykonawczym. W założeniu ustawodawcy powinny one doprowadzić do wydatnego zwiększenia efektywności i usprawnienia wykonywania kary ograniczenia wolności w szczególności poprzez:

- 1) szerokie określenie kręgu podmiotów, w których może być wykonywana nieodpłatna kontrolowana praca na cele społeczne (art. 56 § 2 i 3 k.k.w.);
- 2) sprowadzenie do niezbędnego zakresu administracyjnych czynności związanych z organizacją i dokumentowaniem przebiegu wykonywania pracy (art. 58 k.k.w. i wydane na jego podstawie przepisy wykonawcze);
- 3) nieobciążanie podmiotów, w których wykonywana jest praca, jakimkolwiek kosztami zatrudnienia skazanego i przejęcie przez Skarb Państwa kosztów obowiązkowego ubezpieczenia osób wykonujących wyznaczoną pracę od następstw nieszczęśliwych wypadków (art. 56a k.k.w.);
- 4) przekazanie sądowym kuratorom zawodowym wszystkich, poza orzeczniczymi, zadań w zakresie czynności związanych z organizowaniem i kontrolowaniem wykonywania kary ograniczenia wolności oraz obowiązków nałożonych na skazanego odbywającego tę karę (art. 55 § 1 k.k., art. 56 § 1 k.k.w. i art. 57 k.k.w.).

Wprowadzono też w Kodeksie karnym wykonawczym parę innych zmian o charakterze głównie dostosowawczym oraz usuwających dostrzeżone błędy i niespójności w obowiązujących dotąd przepisach.

Nowela z 2009 r. jeszcze bardziej niż dotąd przybliżyła istotę kary ograniczenia wolności do środków probacyjnych, a także do znanego w szeregu państw europejskich i coraz szerzej stosowanego środka penalnego polegającego na świadczeniu bezpłatnej pracy, z reguły o charakterze charytatywnym, na rzecz lokalnej społeczności (*community service*). Istotą tak orzekanej i wykonywanej kary ograniczenia wolności jest indywidualno-prewencyjne oddziaływanie na skazanego, realizujące cel wychowawczy kary wskutek oddziaływania na skazanego obowiązkami należącymi do istoty kary ograniczenia wolności, w szczególności obowiązkiem świadczenia pracy.

Nie wyłącza to, co oczywiste, represyjnego charakteru kary, o czym będzie jeszcze mowa.

II. Podmioty zatrudniające i ich zadania

Poprzez nowelizację art. 56 § 2 i 3 k.k.w. określono możliwie najszerszy krąg podmiotów, w których może być wykonywana nieodpłatna kontrolowana praca na cele społeczne, natomiast zadania tych podmiotów, określone w art. 58 k.k.w. i w wydanych na jego podstawie przepisach wykonawczych, ograniczone zostały do niezbędnego zakresu czynności związanego z organizacją i dokumentowaniem przebiegu wykonywania pracy. Przepisy art. 56 § 2 i 3 k.k.w., w obecnie obowiązującym brzmieniu, mają na celu zwiększenie liczby miejsc, w których może być realizowany obowiązek pracy związanej z wykonywaniem kary ograniczenia wolności. Widoczne jest to, jeżeli porówna się poprzednie i obecne unormowania w tym zakresie.

Przypomnijmy, że w myśl dotychczasowego brzmienia art. 56 § 1 k.k.w. miejscem wykonywania tego obowiązku były podmioty wskazane przez właściwy organ samorządu terytorialnego, który jest organem założycielskim dla tych podmiotów, bądź wskazane przez sąd inne zakłady pracy, placówki służby zdrowia lub opieki społecznej, instytucje albo organizacje niosącej pomoc charytatywną, względnie reprezentującej społeczność lokalną, ale tylko za ich zgodą.

Aktualnie krąg podmiotów, które wyznacza właściwy organ gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta), jest znacznie szerszy i obejmuje podmioty, dla których organ gminy, powiatu lub województwa jest organem założycielskim, a także państwowe lub samorządowe jednostki organizacyjne oraz spółki prawa handlowego z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa lub gminy, powiatu bądź województwa. Podmioty te mają obowiązek przyjmowania skazanych bez konieczności wyrażania na to zgody. Praca ta może być też wykonywana na rzecz instytucji lub organizacji reprezentujących społeczność lokalną oraz w placówkach oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, placówkach służby zdrowia, jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, fundacjach, stowarzyszeniach i innych instytucjach lub organizacjach użyteczności publicznej, niosących pomoc charytatywną, tyle, że za ich zgodą.

Zapewnienie i pozyskiwanie nowych miejsc pracy należy nadal przede wszystkim do organów samorządu terytorialnego. Władze samorządowe dysponują najpełniejszą informacją o działających na ich terenie podmiotach, w których, ze względu na ich potrzeby lub możliwości, celowe jest wykonywanie przez skazanych nieodpłatnej pracy. Nie wyklucza to jednak możliwości pozyskiwania miejsc pracy przez kuratorów sądowych.

Inicjatywa w pozyskiwaniu podmiotów, wymienionych w art. 56 § 3 k.k.w., a więc tych, które muszą wyrazić zgodę na przyjmowanie skazanych, powinna należeć przede wszystkim do sądowych kuratorów zawodowych, chociaż przepisy wykonawcze nie pozbawiają prawa wyznaczania tych podmiotów przez wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast. Podmioty te mogą też zgłaszać bezpośrednio zespołowi kuratorskiej służby sądowej gotowość przyjęcia skazanych z własnej inicjatywy.

Wydane na podstawie art. 58 § 3 k.k.w. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości⁴ precyzuje, w jaki sposób organy gminy mają realizować zadanie wyznaczania miejsc, w których może być wykonywana nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne (zob. § 2 i 3 rozporządzenia). Przy wyznaczaniu tych miejsc wiążącą dla właściwego organy gminy jest opinia prezesa sądu rejonowego sporządzana corocznie, nie później niż do dnia 15 października, określająca potrzeby sądu rejonowego w zakresie wykonywania pracy przez skazanych. Informację o podmiotach właściwy organ gminy przekazuje do właściwego prezesa sądu rejonowego w terminie 30 dni od dnia otrzymania opinii. W tym samym terminie właściwy organ gminy informację o podmiotach oraz opinię prezesa sądu rejonowego przedstawia radzie gminy. Obowiązkiem organu gminy jest wyznaczenie liczby miejsc pracy zgodnej z opinią.

Prezes sądu rejonowego przekazuje uzyskaną informację do właściwego zespołu kuratorskiej służby sądowej. Stanowi to podstawę dalszych czynności kuratora, przewidzianych w art. 57 § 1 k.k.w.

Zachętą do przyjmowania przez podmioty wymienione w art. 56 § 2 i 3 k.k.w. skazanych celem wykonywania w nich kary ograniczenia wolności jest uchylenie obowiązujących do dnia 7 czerwca 2010 r. przepisów⁵, które nakładały na podmiot zatrudniający koszty ubezpieczenia skazanych od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz od odpowiedzialności cywilnej z tytułu wyrządzenia osobie trzeciej szkody przy wykonywaniu pracy. W praktyce umowy ubezpieczenia nie były zawierane, głównie z uwagi na brak środków na pokrycie tych kosztów. Było to jednym z istotnych utrudnień w efektywnym wykonaniu kary ograniczenia wolności.

W wykonaniu delegacji zawartej w art. 56a § 2 k.k.w. Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie⁶, w którym określono, że organem uprawnio-

⁴ Rozporządzenie z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawie podmiotów, w których jest wykonywana kara ograniczenia wolności oraz praca społecznie użyteczna (Dz. U. Nr 98, poz. 634).

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 marca 2004 r. w sprawie podmiotów, w których jest wykonywana kara ograniczenia wolności oraz praca społecznie użyteczna (Dz. U. Nr 56, poz. 544).

⁶ Rozporządzenie z dnia 27 maja 2010 r. w sprawie trybu postępowania przy zawieraniu przez podmioty uprawnione umowy ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków skazanych wykonujących nieodpłatną, kontrolowaną pracę na cele społeczne oraz pracę społecznie użyteczną (Dz. U. Nr 98, poz. 632).

nym do zawierania umów ubezpieczenia jest dyrektor sądu okręgowego, w okręgu którego jest wykonywana przez skazanego nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne (§ 3 rozporządzenia).

Rozporządzenie określa szczegółowo zasady ubezpieczania skazanych, terminy, w których musi to nastąpić, sposób uzyskiwania przez dyrektora sądu informacji o liczbie skazanych, którzy będą podlegać ubezpieczeniu w następnym roku kalendarzowym, a także wysokość ubezpieczenia. W szczególności zobowiązuje ono dyrektora sądu okręgowego do zawierania umów ubezpieczenia na cały rok kalendarzowy, na ogólnych zasadach przewidzianych w przepisach o zamówieniach publicznych, nie później niż do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego rok, na który ma zostać zawarta umowa ubezpieczenia. Szacunkowa liczba skazanych objętych ubezpieczeniem w roku kalendarzowym jest wskazywana przez prezesa sądu okręgowego, nie później niż do dnia 15 października roku poprzedzającego rok, na który ma zostać zawarta umowa ubezpieczenia. Prezes sądu okręgowego wskazuje szacunkową liczbę osób objętych ubezpieczeniem na podstawie liczby skazanych zobowiązanych do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne lub pracy społecznie użytecznej oraz na podstawie opinii prezesów sądów rejonowych dotyczących potrzeb sądów rejonowych w zakresie wykonywania pracy przez skazanych (§ 4 rozporządzenia).

Przepisy wykonawcze, obowiązujące do dnia 7 czerwca 2010 r., nakładały na podmioty zatrudniające skazanych inny jeszcze obowiązek: wynagradzanie wyznaczonych pracowników w wysokości uzależnionej od liczby skazanych pozostających pod ich dozorem. Obecnie są one również z tego obowiązków zwolnione.

Zwrócić trzeba jeszcze uwagę na inną istotną zmianę przepisów dotyczących wzajemnych relacji między skazanym a podmiotem, w którym wykonuje on wyznaczoną pracę. Praca, którą wykonuje skazany w ramach kary ograniczenia wolności w postaci określonej w art. 35 § 1 k.k., ma być „pracą społecznie użyteczną”. Winna więc, aby uniknąć konfliktu z rynkiem pracy dla bezrobotnych, w samym założeniu mieć inny charakter niż oferta pracy płatnej. Takiemu konfliktowi może zapobiec m.in. właściwe rozplanowanie czasu jej wykonywania (także poza normalnymi godzinami pracy oraz w dni wolne od pracy). W tym celu dodany został do art. 57a k.k.w. nowy przepis, oznaczony jako § 3, który wprowadza możliwość wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne również w dni ustawowo wolne od pracy oraz w dni wolne od pracy u pracodawcy.

Dni ustawowo wolne od pracy określa art. 1 ustawy z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy⁷. Są nimi: 1 stycznia – Nowy Rok, pierwszy dzień Wielkiej Nocy, drugi dzień Wielkiej Nocy, 1 maja – Święto Pań-

⁷ Dz. U. Nr 4, poz. 28 ze zm.

stwowe, 3 maja – Święto Narodowe Trzeciego Maja, pierwszy dzień Zielonych Świątek, dzień Bożego Ciała, 15 sierpnia – Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny, 1 listopada – Wszystkich Świętych, 11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości, 25 grudnia – pierwszy dzień Bożego Narodzenia, 26 grudnia – drugi dzień Bożego Narodzenia oraz niedziele. Od 2011 r. dniem ustawowo wolnym od pracy jest też 6 stycznia – Święto Trzech Króli.

Stosownie do treści art. 151 § 2 Kodeksu pracy⁸, za pracę w niedzielę i święto uważa się pracę wykonywaną między godziną 6.00 w tym dniu a godziną 6.00 w następnym dniu, chyba że u pracodawcy została ustalona inna godzina.

Potrzeba wprowadzenia do unormowań dotyczących wykonywania kary ograniczenia wolności przepisu, który został zamieszczony w kodeksie karnym wykonawczym jako art. 57a § 3, pozwalającego na odbywanie kary w dni ustawowo wolne od pracy, wynika z konieczności ich uelastycznienia i dostosowania do uwarunkowań rynkowych, przy równoczesnym usunięciu podstaw do pojawiających się wątpliwości, czy wykonywanie obowiązku pracy przez skazanego w dni wolne od pracy jest dopuszczalne.

W zmienionym art. 58 k.k.w. i wydanym na jego podstawie, powołanym wyżej, rozporządzeniu precyzyjniej określono podstawowe obowiązki organu gminy, podmiotów, w których jest wykonywana praca oraz osób odpowiedzialnych za organizowanie i kontrolowanie przebiegu pracy skazanych. Analiza tych przepisów prowadzi do wniosku, że określone w nim zadania podmiotu zatrudniającego i czynności administracyjne związane z wykonywaniem przez skazanych obowiązku pracy zredukowane zostały do niezbędnego minimum.

Wśród tych zadań zwrócić należy uwagę na obowiązek okresowego przesyłania sądowemu kuratorowi zawodowego informacji, wymienionych w art. 58 § 1 i 2 k.k.w. Powinny one być traktowane jako bezwzględny wymóg umożliwiający mu prawidłowe realizowanie obowiązku kontrolowania wykonywania kary ograniczenia wolności (art. 55 § 2 k.k.w.). Gromadzenie przez kuratora otrzymywanych informacji nie może mieć tylko aspektu formalnego. Muszą być one na bieżąco analizowane i stosownie wykorzystywane. O obowiązku nadsyłania sądowemu kuratorowi zawodowemu tych informacji w wyznaczonych przez niego terminach (a w sytuacji przewidzianej w art. 58 § 2 k.k.w. – bezzwłocznie), podmiot, w którym ma być wykonywana praca, powinien być pouczony przez kuratora już w chwili kierowania orzeczenia do wykonania.

⁸ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. (tekst jedn. Dz. U. z 1998 r., Nr 21, poz. 94 ze zm.).

III. Kierowanie wyroku do wykonania

W celu wykonania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne sąd przesyła odpis orzeczenia właściwemu sądowemu kuratorowi zawodowemu (art. 56 § 1 k.k.w.). Czynność tą sąd orzekający podejmuje niezwłocznie po uprawomocnieniu się wyroku lub zwrocie akt przez sąd odwoławczy. Kuratorem właściwym, a więc adresatem przesyłanego odpisu orzeczenia, jest kurator tego sądu rejonowego, w którego okręgu ma być wykonywana kara ograniczenia wolności.

Właściwość miejscową sądowego kuratora zawodowego, na którym ciążyą zadania przewidziane w art. 55 § 2 k.k.w., określa miejsce stałego pobytu skazanego. Wynika to z treści tego przepisu, który w zdaniu 2 stwierdza, że „przepisy o dozorze i kuratorze sądowym stosuje się odpowiednio”. Wśród tych przepisów znajduje się art. 170 § 1 k.k.w. tak właśnie określający właściwość miejscową kuratora.

Jest to zasadnicza zmiana jakościowa, bowiem według dotychczasowego brzmienia art. 56 § 1 k.k.w. organem kierującym wyrok do wykonania, a więc przesyłającym stosowną dokumentację podmiotowi, w którym ma być wykonywana praca, był sąd właściwy w myśl art. 55 § 1 k.k.w. do nadzoru nad wykonywaniem kary ograniczenia wolności oraz orzekania w sprawach dotyczących wykonania tej kary, a więc sąd rejonowy, w którego okręgu kara jest lub ma być wykonywana. Na sądzie tym ciążył również obowiązek wezwania skazanego do stawienia się w wyznaczonym terminie do wskazanego podmiotu, pouczenia go o prawach i obowiązkach oraz o konsekwencjach wynikających z uchylania się od odbywania kary.

Wymienione obowiązki ciążyą obecnie na sądowych kuratorach zawodowych, natomiast sposób ich realizacji jest odmienny niż dotąd. Tym nowym obowiązkom kuratorów należy poświęcić szczególną uwagę, bowiem kuratorzy z nimi dotąd nie stykali się (jak chociażby z wydawaniem decyzji w rozumieniu art. 7 § 1 k.k.w.).

Po otrzymaniu z sądu odpisu orzeczenia, które obowiązkowo musi być zaopatrzone wzmianką o wykonalności (zob. art. 11 § 2 k.k.w.), kurator w terminie 7 dni od doręczenia mu orzeczenia wzywa skazanego, poucza go o prawach i obowiązkach oraz konsekwencjach wynikających z uchylania się od odbywania kary, a także określa, po wysłuchaniu skazanego, rodzaj, miejsce i termin rozpoczęcia pracy, o czym niezwłocznie informuje właściwy organ gminy i podmiot, na rzecz którego będzie wykonywana praca.

Przewidziany w art. 57 § 1 k.k.w. 7-dniowy termin jest terminem instrukcyjnym, mającym na celu zapewnienie sprawnego kierowania wyroku do wykonania. Termin ten należy rozumieć w ten sposób, że jest on dany kuratorowi na podjęcie czynności, których efektem będzie wysłanie skazanemu wezwania do stawiennictwa w sądzie, a nie termin, w którym skazany ma

stawić się w sądzie. Jest on liczony od daty otrzymania przez kuratora z sądu, który wydał wyrok w pierwszej instancji, odpisu tego wyroku (art. 56 § 1 k.k.w.).

Z uwagi na konsekwencje, jakie może spowodować nieusprawiedliwione niestawiennictwo skazanego, określone w art. 57 § 2 k.k.w., wezwanie powinno nastąpić za zwrotnym poświadczeniem jego odbioru. Dlatego wezwanie powinno być wysłane z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do wyznaczonego w nim terminu stawiennictwa. W zakresie doręczeń i usprawiedliwiania nieobecności mają odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu postępowania karnego (zob. w szczególności art. 117, 128–133, 136–139 oraz 141–142 w zw. z art. 1 § 2 k.k.w.).

Jednoznaczne brzmienie art. 57 § 1 k.k.w. („kurator wzywa”) nie pozostawia żadnych wątpliwości, że jest to podstawowy sposób nawiązania pierwszego kontaktu pomiędzy kuratorem i skazanym po uprawomocnieniu się wyroku, o którym mówi art. 172 § 1 k.k.w. Przepis ten ma do wykonywania kary ograniczenia wolności jedynie „odpowiednie” zastosowanie (zob. art. 55 § 2 k.k.w.). Kurator nie ma zatem obowiązku, ani nawet potrzeby nawiązywania takiego kontaktu poprzez udawanie się do miejsca stałego pobytu skazanego. W razie konieczności wezwanie należy ponowić.

Nieusprawiedliwione niestawiennictwo skazanego należy potraktować jako uchylanie się od odbywania kary ograniczenia wolności w rozumieniu art. 65 § 1 k.k.w., co nakłada na kuratora obowiązek wystąpienia do sądu z wnioskiem o orzeczenie kary zastępczej (art. 57 § 2 k.k.w.). Szerzej będzie o tym mowa w pkt. VI niniejszego artykułu.

W wypadku, gdy z skazany stawi się na wezwanie kuratora, pierwszą czynnością jest pouczenie go o prawach i obowiązkach oraz konsekwencjach wynikających z uchylania się od odbywania kary. Do dnia 8 czerwca 2010 r. obowiązek ten należał do sądu (uchylony art. 56 § 3 k.k.w.). Pouczenie skazanego powinno być udokumentowane i potwierdzone jego podpisem. Tylko w takim wypadku można skazanemu skutecznie zarzucić, że uchyla się od odbycia kary. Po dopełnieniu opisanych obowiązków, jeżeli skazany stawi się, kurator wydaje decyzję określającą rodzaj, miejsce i termin rozpoczęcia pracy

Określenie przez kuratora rodzaju, miejsca i terminu rozpoczęcia pracy może nastąpić tylko po wysłuchaniu skazanego. Nie może to nastąpić, jeżeli skazany nie stawi się na wezwanie kuratora, bez względu na to, czy było to niestawiennictwo usprawiedliwione, czy nieusprawiedliwione.

Wysłuchanie skazanego jest poprzedzone informacją udzieloną mu przez kuratora o projektowanym rodzaju, miejscu i terminie rozpoczęcia pracy. Podobnie jak pouczenie, o którym była poprzednio mowa, stanowisko skazanego odnośnie propozycji kuratora musi być udokumentowane w formie notatki lub protokołu. Jest to istotne w dalszym toku postępowania wyko-

nawczego. Z uwagi na resocjalizacyjny cel wykonywania kary ograniczenia wolności (art. 53 § 1 k.k.w.) kurator powinien, w miarę możliwości, uwzględnić stanowisko skazanego w sprawie rodzaju, miejsca i terminu rozpoczęcia pracy.

Zasadą jest, że praca powinna być wykonywana w miejscu stałego pobytu skazanego. W wyniku ostatniej nowelizacji kodeksu karnego wykonawczego zostało usunięte z art. 54 k.k.w. określenie „miejsce zamieszkania”. Jest to pojęcie zdefiniowane w art. 25 k.c. jako miejscowość, w której osoba fizyczna przebywa z zamiarem stałego pobytu. Ustalenie zamiaru stałego pobytu, sprowadzające się do stwierdzenia na podstawie zobiektywizowanych kryteriów, czy określona miejscowość jest głównym ośrodkiem aktywności życiowej skazanego, może w postępowaniu wykonawczym sprawiać trudności i niepotrzebnie wydłużać czas jego trwania. Dlatego zostało ono zastąpione pojęciem „miejsce stałego pobytu”, które należy rozumieć jako stan faktyczny stosunkowo łatwy do ustalenia. Zauważyć należy, że pojęciem tym posługuje się też art. 34 § 2 pkt 1 k.k., określający niektóre obowiązki skazanego w czasie odbywania kary ograniczenia wolności.

Określając miejsce wykonywania obowiązku pracy, kurator musi mieć na uwadze, aby znajdowało się ono w miejscowości będącej miejscem stałego pobytu skazanego, albo w niewielkiej odległości od tego miejsca. „Niewielką odległość” należy traktować jako pojęcie ocenne. Dokonując stosownej oceny, sądowy kurator zawodowy powinien każdorazowo uwzględniać konkretne warunki drogowe, komunikacyjne, możliwości (czasowe, zdrowotne) skazanego itp. Chodzi szczególnie o to, aby wykonywanie obowiązku pracy nie stwarzało dla skazanego dodatkowej dolegliwości i kosztów ponad te, które są związane bezpośrednio z karą ograniczenia wolności, a więc należą do jej istoty⁹.

Przewidziana w art. 54 k.k.w. możliwość wykonywania kary „w niewielkiej odległości” od miejsca stałego pobytu nie jest obwarowana żadnymi ścisłymi ograniczeniami. Jest ona najczęściej wynikiem braku faktycznej możliwości skierowania skazanego do nieodpłatnej pracy w miejscu jego pobytu. Odstępstwo od zasady, że kara ograniczenia wolności powinna być wykonywana w miejscu stałego pobytu skazanego lub niewielkiej odległości od tego miejsca, jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy przemawiają za tym „ważne względy”. Posługując się tym pojęciem, Kodeks karny wykonawczy nie definiuje go. Określenie przez kuratora, że praca ma być wykonywana w odległości większej niż niewielka może mieć miejsce w sytuacjach wyjątkowych, w związku z czym pojęcie ważnych względów nie może podlegać wykładni rozszerzającej

⁹ Szerzej na ten temat zob. K. Postulski, (w:) Z. Hołda, K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Gdańsk 2007, s. 271 i nast.

Ważne względy zachodzić będą nie tylko wtedy, gdy skazany z uzasadnionych powodów będzie wolał wykonywać pracę w odległości większej niż „niewielka” od stałego miejsca pobytu lub zatrudnienia, ale także, gdy popełnił on w tej „większej odległości” przestępstwo, które jest dotkliwie odczuwalne przez tamtejszą społeczność lokalną i wysoce pożądaną jest, by pracą na rzecz tej społeczności wynagrodził on wyrządzoną jej szkodę. Ważne względy nie zachodzą natomiast wówczas, gdy brak jest odpowiedniej dla skazanego pracy w miejscu jego stałego pobytu lub w niewielkiej odległości od tego miejsca. W takiej sytuacji sąd powinien wybrać pracę najbardziej zbliżoną do odpowiedniej, która może być wykonywana we wskazanych miejscach¹⁰.

Przy określeniu miejsca pracy należy też mieć na uwadze, aby wykonywanie kary nie stanowiło swego rodzaju „publicznego pręgierza”, a zapewniało dyskrecję wobec rodziny skazanego. W przeciwnym wypadku nie można wykluczyć sytuacji, w której piętno związane ze skazaniem może nieraz przez lata czynić wiele zła nie tyle dla skazanego, co dla jego najbliższych. Byłoby to zaprzeczeniem celów wykonywania kary ograniczenia wolności określonych w art. 53 k.k.w.¹¹. O istnieniu „ważnych względów” może decydować także wola skazanego, aby pracę wykonywać poza swoim środowiskiem, albo też ocena sądowego kuratora zawodowego, iż taka sytuacja powinna występować dla realizacji celów kary określonych w art. 53 k.k.w.

Przy określaniu terminu rozpoczęcia pracy kurator musi uwzględniać regulę zawartą w art. 9 § 1 k.k.w., w myśl której powinno nastąpić to bezwzględnie, czyli bez zbędnej zwłoki. Należy przyjąć termin 14-dniowy jako uściślający pojęcie „bezwłoczności” z możliwością niewielkich odstępstw od tego terminu, jeśli jest to uzasadnione okolicznościami konkretnego wypadku. W żadnym razie termin ten nie może być odległy, przekraczający – na przykład – miesiąc od dnia rozmowy ze skazanym. Byłoby to faktycznym odroczeniem rozpoczęcia wykonywania kary, a do tego uprawniony jest tylko sąd (art. 62 k.k.w.).

Określenie miejsca, rodzaju i terminu rozpoczęcia pracy jest decyzją kuratora, podlegającą kontroli sądu. Dlatego musi ona odpowiadać wymogom określonym w art. 7 § 3 k.k.w., a więc konieczne jest sporządzenie jej na piśmie wraz z uzasadnieniem oraz ogłoszenie lub doręczenie skazanemu. Kurator poucza skazanego o przysługującym mu prawie, terminie i sposobie wniesienia skargi. Wnosi się ją w terminie 7 dni od ogłoszenia lub doręczenia decyzji, za pośrednictwem kuratora, który może przychylić się do skargi.

Skargę ma prawo złożyć tylko skazany lub jego obrońca, a jej podstawą może być jedynie niezgodność decyzji z prawem. Za niezgodność z prawem

¹⁰ R. Giętkowski, Zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną, PiP 2004, nr 5, s. 88.

¹¹ Zob. M. Szewczyk, Kara pracy na cele społeczne na tle rozważań o przestępstwie i karze, Kraków 1996, s. 214 i cyt. tam literatura.

można uznać m.in. wydanie decyzji bez wysłuchania skazanego, określenie miejsca wykonywania obowiązku pracy niezgodnie z wymaganiami art. 54 k.k.w., jak też określenie rodzaju pracy nie uwzględniającego właściwości i warunków osobistych skazanego. Mówiąc o niezgodności decyzji z prawem, trzeba mieć także na uwadze przepisy procesowe dotyczące formy i treści decyzji.

Skargę wniesioną po terminie lub przez osobę nieuprawnioną kurator, także w formie decyzji, pozostawia bez rozpoznania. Na taką decyzję również przysługuje skarga. Jeżeli skarga odpowiada warunkom formalnym, a kurator nie stwierdził istnienia podstaw do jej uwzględnienia, przedstawia ją niezwłocznie, wraz z aktami, sądowi właściwemu do jej rozpoznania. Jest nim sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wykonywana kara.

Kurator ma prawo zmienić swoją prawomocną decyzję określającą rodzaj, miejsca lub terminu rozpoczęcia wykonywania pracy, ale jedynie w „szczególnie uzasadnionych wypadkach” (art. 57 § 4 k.k.w.). Określenie to wskazuje na wyjątkowość możliwości zadecydowania o takiej zmianie. Należy przy tym pamiętać, że zmiana terminu rozpoczęcia wykonywania pracy, a więc z reguły wyznaczenie późniejszego terminu, nie może mieć miejsca na okres zbyt odległy tak, aby nie była *de facto* odroczeniem wykonania kary, o którym – jak już powiedziano – może postanowić tylko sąd.

Zmiana miejsca wykonywania pracy nie może wynikać ze zmiany miejsca stałego pobytu skazanego, dokonanej przez niego bez zgody sądu. W myśl art. 34 § 2 pkt 1 k.k. w czasie odbywania kary ograniczenia wolności skazany nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu. Zgoda sądu musi mieć formę postanowienia. Jeżeli po uzyskaniu zgody miejsce stałego pobytu skazanego będzie położone na obszarze właściwości innego sądu rejonowego, akta sprawy należy przekazać sądowemu kuratorowi zawodowemu tego sądu.

Wykładnia językowa art. 57 § 4 k.k.w., w szczególności użyty w nim zwrot „może”, daje podstawę do przyjęcia, że decyzja kuratora może być pozytywna, podjęta z urzędu lub na wniosek skazanego, a także negatywna, a więc nieuwzględniająca wniosku skazanego. Zmiana decyzji kuratora w przedmiocie określenia rodzaju, miejsca lub terminu rozpoczęcia pracy, następuje także w formie decyzji, do której mają zastosowanie omówione poprzednio zasady, wynikające z interpretacji art. 7 k.k.w.

Skazany ma obowiązek przystąpić do pracy w terminie wskazanym przez kuratora. W tym celu powinien zgłosić się do podmiotu wskazanego w decyzji. Dalszy tok postępowania związanego z przydzieleniem skazanemu pracy i jej wykonywaniem określony został szczegółowo w § 4–7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości powołanego w przypisie 4. Rozpoczęcie odbywania kary ograniczenia wolności następuje w dniu, w którym skazany przystąpił do wykonywania nakazanej pracy (art. 57a § 1 k.k.w.). Poprzez tę regulację

ustawodawca usankcjonował stanowisko, które w tym przedmiocie było poprzednio wyrażane w literaturze¹².

Określenie, od kiedy należy liczyć rozpoczęcie odbywania przez skazanego kary, ma istotne znaczenie faktyczne i prawne. Pozwala ono m.in. na ustalenie końca kary. Z kolei, od daty odbycia przez skazanego kary rozpoczyna bieg przewidziany w art. 107 § 4 k.k. termin do zatarcia skazania z mocy prawa lub na wniosek. Ponadto, po odbyciu połowy orzeczonej kary, skazany może być zwolniony od reszty kary (art. 83 k.k.), a jednym z elementów odbycia połowy kary jest upływ połowy okresu, na jaki została orzeczona. Prawidłowe określenie dnia rozpoczęcia odbywania kary, a więc i dnia upływu okresu, na który ją orzeczono, pozwala sądowi na wydanie postanowienia co do dalszego jej odbywania w wypadku, gdyby skazany w tym okresie nie wykonał pełnego wymiaru pracy lub nie wykonał innych obowiązków związanych z karą ograniczenia wolności (art. 64 k.k.w.). Wreszcie, w wypadku zamiany kary ograniczenia wolności na karę zastępczą, prawidłowe ustalenie początku kary jest istotne dla określenia wymiaru tej części kary, która podlega zamianie.

Przewidziany w art. 57 k.k.w. tryb kierowania do wykonania wyroku skazującego na karę ograniczenia wolności dotyczy tylko kary ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne. Wynika to jednoznacznie z jego treści. W wypadku orzeczenia potrącania określonej części wynagrodzenia za pracę, sposób kierowania wyroku do wykonania został określony w art. 59 k.k.w. Obowiązki z tym związane nadal ciążą na sądzie, a nie na kuratorze i polegają na przesłaniu przez sąd odpisu orzeczenia zakładowi pracy zatrudniającemu skazanego, z jednoczesnym podaniem, na czyją rzecz mają być dokonywane potrącenia i dokąd powinny być wpłacane, a ponadto wskazaniu, z jakich składników wynagrodzenia za pracę i w jaki sposób należy ich dokonywać.

Jedyną zmianą w tym zakresie, jaka została wprowadzona w wyniku ostatniej nowelizacji, jest wspomniane już, wynikające z art. 35 § 2 k.k., ograniczenie możliwości orzekania o potrącaniu części wynagrodzenia za pracę tylko na cel społeczny, wskazany przez sąd. Nie ma więc obecnie możliwości dokonywania takich potrąceń na rzecz Skarbu Państwa.

IV. Rola sądu w procesie wykonywania kary

Przepis art. 55 § 1 k.k.w., określający właściwość miejscową sądu, który sprawuje nadzór nad wykonywaniem kary ograniczenia wolności i orzeka w sprawach dotyczących tej kary, nie wymienia form tego nadzoru ani zakresu orzekania. Wynika on z przepisów szczególnych, te natomiast, po

¹² S. Zi m o c h, Z problematyki wykonania kary ograniczenia wolności, NP 1972, nr 5, s. 725.

ostatniej nowelizacji, zasadniczo ograniczyły zadania sądu w tym zakresie, przekazując znaczną ich część sądowym kuratorom zawodowym. Obecnie sprowadzają się one do skierowania wyroku do wykonania poprzez przesłanie jego odpisu kuratorowi, rozpoznawania skarg na decyzje kuratora oraz orzekania w sprawach dotyczących wykonania orzeczeń, a więc wymagających wydania postanowienia.

Formą nadzoru sądu jest też możliwość żądania, w każdym czasie, wyjaśnień od skazanego, dotyczących przebiegu odbywania kary ograniczenia wolności i wzywania go w tym celu do osobistego stawiennictwa (art. 60 k.k.w.). Taka kompetencja przysługuje też kuratorowi i wydaje się, że w praktyce to on przede wszystkim powinien ją realizować.

Jak już powiedziano, do sądu należy nadal nie tylko kierowanie do wykonania, ale też nadzorowanie wykonywania wyroków skazujących na karę ograniczenia wolności z potrącaniem części wynagrodzenia za prace na cel społeczny.

W związku z wykonywaniem kary ograniczenia wolności mogą toczyć się postępowania incydentalne, których przedmiotem jest:

- 1) wyrażenie zgody na zmianę miejsca stałego pobytu skazanego (art. 34 § 2 pkt 1 k.k.),
- 2) wyrażenie zgody na rozwiązanie przez skazanego stosunku pracy (art. 35 § 2 k.k.),
- 3) orzekanie w przedmiocie modyfikacji orzeczenia dotyczącego obowiązków (art. 61 § 1 k.k.w.),
- 4) zmniejszanie liczby godzin wykonywanej pracy (art. 61 § 2 k.k.w.),
- 5) zmniejszenie wysokości miesięcznych potrąceń z wynagrodzenia za pracę (art. 61 § 2 k.k.w.),
- 6) odroczenie wykonania kary (art. 62 § 1 i 2 k.k.w.),
- 7) udzielanie przerwy w odbywaniu kary (art. 63 k.k.w.),
- 8) odwołanie odroczenia i przerwy (art. 62 § 3 k.k.w.),
- 9) zmiana formy obowiązku pracy (art. 63a k.k.w.),
- 10) orzekanie w przedmiocie uznania kary za wykonaną (art. 64 k.k.w.),
- 11) orzekanie w przedmiocie wykonania kary zastępczej (art. 65 § 1–3 k.k.w.),
- 12) wstrzymanie wykonania kary zastępczej pozbawienia wolności (art. 65 § 5 k.k.w.),
- 13) zwolnienie z odbycia reszty kary (art. 83 k.k.),
- 14) zwolnienie od kary (art. 336 § 3 i 4 k.k. w zw. z art. 62 § 2 k.k.w.),
- 15) zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary ograniczenia wolności (art. 75 k.k.).

Skatalogowanie postępowań incydentalnych, dotyczących wykonywania kary ograniczenia wolności, wydaje się celowe, bowiem mogą one być wszczynane na wniosek stron (skazanego, jego obrońcy i prokuratora), chociaż z reguły następuje to na wniosek kuratora. Przedstawione wyliczenie

obrazuje zakres kompetencji sądowego kuratora zawodowego w zakresie występowania z wnioskami. Kuratorzy nie zawsze zdają sobie sprawę, jak wielkie istnieją możliwości, poprzez inicjowanie wymienionych postępowań, wpływania na kształtowanie społecznie pożądanых postaw skazanego, co jest przecież zasadniczym celem orzekania i wykonywania kary ograniczenia wolności (zob. art. 53 § 1 k.k.w.).

Sąd może wszcząć postępowanie także z urzędu, jeżeli poweźmie informację wskazującą na taką potrzebę (zob. art. 19 § 1 k.k.w.). W tym m.in. przejawiać się może nadzór sądu nad wykonywaniem kary ograniczenia wolności.

V. Nadzór i inne zadania kuratora

Nowe brzmienie art. 55 § 2 k.k.w. poszerza jego treść o dyspozycję, zgodnie z którą sądowy kurator zawodowy wykonuje również czynności związane z organizowaniem i kontrolowaniem obowiązków nałożonych na skazanego odbywającego karę ograniczenia wolności.

Kodeks karny wykonawczy nakłada na sądowego kuratora zawodowego bardzo szeroki zakres zadań w procesie wykonywania kary ograniczenia wolności. Te zadania określa art. 55 § 2 k.k.w. ogólnie, jako czynności związane z organizowaniem i kontrolowaniem wykonywania kary ograniczenia wolności oraz obowiązków nałożonych na skazanego odbywającego tę karę. Zostały one rozwinięte w innych przepisach kodeksu karnego wykonawczego oraz w przepisach wykonawczych¹³. Takie unormowanie eksponuje pozycję zawodowego kuratora sądowego jako organu wykonującego większość czynności postępowania wykonawczego w zakresie kary ograniczenia wolności, sprowadzając czynności zastrzeżone dla sądu do niezbędnego minimum.

Obowiązki ustawowe sądowego kuratora zawodowego w zakresie organizowania i kontrolowania wykonywania kary ograniczenia wolności można usystematyzować w sposób następujący:

- 1) składanie wniosków o wszczęcie wymienionych wyżej postępowań incydentalnych (art. 57 § 2 i 3 k.k.w., art. 66 § 1 k.k.w. i art. 173 § 2 pkt 7 k.k.w.);
- 2) kierowanie do wykonania wyroków skazujących (art. 56 § 1 k.k.w. i art. 57 § 1 k.k.w.);
- 3) podejmowanie decyzji w przedmiocie określenia oraz zmiany rodzaju, miejsca i terminu rozpoczęcia pracy (art. 57 § 1 i 4 k.k.w.);

¹³ Zob. w szczególności § 11 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych (Dz. U. Nr 112, poz. 1064).

- 4) branie udziału w posiedzeniach sądu w sprawach wszczętych na wniosek kuratora (art. 173 § 2 pkt 9 k.k.w.);
- 5) utrzymywanie kontaktu z zakładami, w których skazani wykonują pracę i zbieranie informacji o wyznaczonych dla nich miejscach pracy, rodzaju pracy oraz osobach odpowiedzialnych za organizowanie pracy i kontrolowanie jej przebiegu a także o istotnych okolicznościach dotyczących przebiegu pracy i zachowania się skazanego (art. 58 § 1 i 2 k.k.w.);
- 6) żądanie od skazanego wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary (art. 60 k.k.w.).

Zadania sądowych kuratorów zawodowych w zakresie kontaktów z podmiotami, w których wykonywana jest nieodpłatna praca na cele społeczne, precyzuje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości powołane w przypisie 4. W myśl § 6 rozporządzenia podmioty te wskazują sądowemu kuratorowi zawodowemu osobę odpowiedzialną za organizowanie i kontrolowanie pracy skazanych, natomiast § 7 rozporządzenia zobowiązuje tę osobę do przekazywania kuratorowi odpisu harmonogramu określającego czas, miejsce i rodzaj pracy na okres co najmniej jednego miesiąca, oraz do przekazywania mu w wyznaczonych terminach, nie rzadziej niż raz w miesiącu, informacji dotyczącej przebiegu wykonywania kary. Gromadzenie przez kuratora otrzymywanych informacji nie może mieć tylko aspektu formalnego. Muszą być one na bieżąco analizowane i stosownie wykorzystywane w czasie rozmów ze skazanym (art. 60 k.k.w.), przy składaniu wniosków o wszczynanie wymienionych uprzednio postępowań incydentalnych, bądź przy podejmowaniu własnych decyzji na podstawie art. 57 § 4 k.k.w.

Realizując swoje zadania, sądowy kurator sądowy stosuje odpowiednio przepisy o dozorcze i kuratorze sądowym (art. 169 i nast. k.k.w.). Odpowiednie stosowanie unormowania zawartego w art. 169 k.k.w. kładzie akcent przede wszystkim na obowiązki skazanego. Natomiast zadania kuratora sądowego w zakresie kontrolowania wykonywania przez skazanego nałożonych obowiązków określa w sposób ogólny w art. 172 k.k.w., zaś szczegółowo przepisy wykonawcze¹⁴.

Uchylenie z dniem 8 czerwca 2010 r. art. 36 § 1 k.k., przewidującego możliwość oddawania skazanego pod dozór, powoduje, że z tą datą orzeczone wcześniej dozory nie mogą być wykonywane. Dlatego kurator powinien występować do sądu o umorzenie postępowania wykonawczego w tej części. Brak podstawy prawnej do wykonywania dozoru jest okolicznością wyłączającą postępowanie wykonawcze w tej części (art. 15 § 1 k.k.w.).

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 czerwca 2002 r. w sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru oraz trybu wyznaczania przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje swoich przedstawicieli do sprawowania dozoru (Dz. U. Nr 91, poz. 812) oraz rozporządzenie powołane w przypisie 12.

Bardzo ważnym, chociaż wprost niewyartykułowanym, zadaniem sądowych kuratorów zawodowych jest ich współdziałanie w sporządzaniu przez prezesów sądów rejonowych opinii dotyczących potrzeb sądu w zakresie wykonywania pracy przez skazanych oraz w zawieraniu przez dyrektorów sądów okręgowych umów ubezpieczenia skazanych. Oczywiście jest, że bez udziału kuratorów te działania prezesów sądów rejonowych i dyrektorów sądów okręgowych nie mogą być prawidłowo realizowane.

VI. Orzekanie kary zastępczej

Zmieniony art. 57 k.k.w. eksponuje, wśród zadań kuratora, kierowanie do sądu wniosków o orzeczenie kary zastępczej. To zadanie ustawa określa jednoznacznie jako jego obowiązek.

Ciąży on na kuratorze w dwóch wypadkach:

- 1) gdy skazany nie stawia się na wezwanie lub pouczone o prawach, obowiązkach i konsekwencjach związanych z wykonywaniem nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, oświadczy sądowemu kuratorowi zawodowemu, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy (art. 57 § 2 k.k.w.);
- 2) gdy skazany nie podejmie pracy w wyznaczonym terminie lub w inny sposób uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności lub wykonania ciążących na nim obowiązków (art. 57 § 3 k.k.w.).

Wprawdzie z treści art. 66 § 1 k.k.w. także wynika, że orzeczenie wykonania kary zastępczej może nastąpić na wniosek sądowego kuratora zawodowego, a wśród jego zadań określonych w art. 173 § 2 pkt 7 k.k.w. wymienione jest składanie wniosków o wszczęcie postępowań dotyczących wykonania kary ograniczenia wolności, to jednak bardzo rygorystyczne podkreślenie tego zadania, jako obowiązku kuratora, w art. 57 § 2 i 3 k.k.w. ma swoją wymowę.

Z jednej strony jest to kolejne podkreślenie pozycji, jaką powinien zajmować sądowy kurator zawodowy w procesie wykonania kary ograniczenia wolności i uświadomienie tego faktu skazanemu przez poinformowanie go o tym już we wstępnej fazie postępowania wykonawczego (zob. art. 57 § 1 k.k.w.). Wzmacnia to niewątpliwie autorytet kuratora wobec skazanego.

Z drugiej strony wynikający z treści art. 57 § 2 i 3 k.k.w. rygoryzm jest podkreśleniem także represyjnego znaczenia kary ograniczenia wolności, w wypadku, gdy skazany nie chce podporządkować się obowiązkowi wynikającemu z jej orzeczenia. Wskazany w art. 53 § 1 k.k.w. cel wykonania kary ograniczenia wolności, a więc kształtowanie społecznie pożądanego postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego, jest tylko ofertą złożoną skazanemu. Jeżeli z niej nie chce skorzystać, musi ponieść konsekwencje wyeksponowane w art. 57 § 2 i 3 k.k.w.

To, o czym mówi art. 57 § 2 i 3 k.k.w., należy odczytywać łącznie z treścią art. 65 k.k., w którym zostały określone przesłanki i zasady zamiany kary ograniczenia wolności na karę zastępczą. Taka łączna lektura wymienionych przepisów nieodparcie nasuwa wnioski o braku należytej precyzyjności sformułowań w tym pierwszym. Mowa w nim o wniosku „o orzeczenie kary zastępczej”, chociaż art. 65 § 1 k.k.w. posługuje się pojęciem „zamiana kary ograniczenia wolności na karę zastępczą”. Nie ulega jednak wątpliwości, że w obu przepisach chodzi o tę samą instytucję prawa karnego wykonawczego. Za nieprecyzyjne należy uznać też sformułowanie art. 57 § 3 k.k.w., że kurator obowiązany jest wystąpić z wnioskiem o orzeczenie kary zastępczej, gdy „skazany nie stawia się na wezwanie”. Nie chodzi przecież o każdy wypadek niestawiennictwa skazanego, ale o takie niestawiennictwo, które jest nieusprawiedliwione i świadczy o uchylaniu się od kary ograniczenia wolności.

Z tego, co wyżej powiedziano, wynika, że obligatoryjność wystąpienia z wnioskiem o orzeczenie kary zastępczej ma charakter względny. Wniosek taki można uznać za uzasadniony tylko wtedy, gdy zachowanie skazanego wskazane w art. 57 § 2 i 3 k.k.w. miało miejsce z przyczyn leżących po jego stronie, a więc nie było usprawiedliwione.

Sądowy kurator zawodowy, jako organ postępowania wykonawczego, ma prawo do samodzielnych ocen konkretnych zdarzeń faktycznych i wyciągnięcia z nich stosownych wniosków, czy w zachowaniu skazanego istnieją znamiona „uchylania się”. Wynika to też z roli, jaką ustawodawca przypisał kuratorowi w procesie wykonywania kary ograniczenia wolności. Przerzucenie ciężaru dokonywania takich ustaleń dopiero na sąd rozpoznający wnioski powodowałoby z pewnością, że znaczny odsetek wniosków kuratorów nie byłby uwzględniany, co z kolei osłabiałoby autorytet kuratora wobec skazanych. Należy zatem przyjąć, że obowiązek wstępnej oceny, czy w zachowaniu skazanego istnieją znamiona „uchylania się” od odbywania kary, należy do kuratora w fazie poprzedzającej bezpośrednio złożenie ewentualnego wniosku o określenie kary zastępczej.

Jak pokazuje praktyka, postępowania w przedmiocie zamiany kary ograniczenia wolności na karę zastępczą stanowią przeważającą część postępowań mających za przedmiot wykonywanie kary ograniczenia wolności i dotyczą znacznej populacji skazanych na tę karę. Ich ilość ma tendencję wzrostową. O ile w 2005 r. sądy orzekły zamianę kary ograniczenia wolności na karę zastępczą co do 18,6% skazanych, wobec których skierowano wyroki do wykonania (w 8,8% określono zastępczą karę grzywny, a w 9,8% – zastępczą karę pozbawienia wolności), to w 2009 r. dotyczyło to już 32,9% skazanych (odpowiednio: 16,4% i 16,5%). Przewidywany znaczny wzrost skazań na karę ograniczenia wolności może podwyższyć te wskaźniki.

Wynika stąd potrzeba przypomnienia toku rozumowania i ustaleń, które powinny doprowadzić najpierw kuratora, a następnie sąd, do wniosku, czy

w konkretnym wypadku ma miejsce „uchylanie się” od odbywania kary ograniczenia wolności. Kodeks nie definiuje pojęcia „uchylanie się od odbywania kary”, wskazuje tylko przykładowo, w jakich zachowaniach skazanego może się ono przejawiać. Stosownie do art. 65 § 1 k.k.w. o uchylaniu się od odbywania kary ograniczenia wolności mogą świadczyć następujące okoliczności:

- 1) uporczywe naruszanie obowiązków należących do istoty obowiązku pracy, a więc przede wszystkim obowiązku wykonywania wyznaczonej mu pracy (niestawianie się do pracy) w warunkach ograniczonej wolności, a w wypadku podjęcia pracy, wykonywanie jej w sposób niesumienny, jak też nieprzestrzeganie ustalonych w miejscu pracy porządku i dyscypliny bądź porzucenie pracy (zob. art. 58 § 2 k.k.w.), zaś wypadku kary określonej w art. 35 § 2 k.k. – porzucenie pracy lub doprowadzenie do rozwiązania z nim stosunku pracy z przyczyn zawinionych przez skazanego;
- 2) uporczywe naruszanie obowiązków ciężących na skazanym z mocy prawa (art. 34 § 2 k.k.) lub nałożonych przez sąd (art. 36 § 2 k.k. i art. 61 § 1 k.k.w.).

W zmienionym, z dniem 8 czerwca 2010 r., brzmieniu art. 65 § 1 k.k.w. usunięta została przesłanka uchylania się od kary ograniczenia wolności w postaci uchylania się od dozoru. Wynika to ze zmiany art. 36 k.k., który nie przewiduje możliwości oddawania pod dozór w wypadku skazania na karę ograniczenia wolności.

Uchylaniem się od odbywania kary ograniczenia wolności może być zarówno niewypełnianie jednego z obowiązków wymienionych w art. 57 § 2 i 3 k.k.w. oraz w art. 65 § 1 k.k.w., jak również jednoczesne niewykonywanie kilku z nich, co jest sytuacją raczej typową¹⁵. „Uporczywość”, z którą kodeks łączy naruszanie przez skazanego ciężących na nim obowiązków, ze swej istoty oznacza zachowanie o charakterze powtarzającym się lub trwającym jakiś czas. Nie może to być incydent występujący jednorazowo. Fakt uporczywego naruszania obowiązków ciężących na skazanym nie jest wystarczający do przyjęcia, że mamy do czynienia z „uchylaniem się” od tej kary. Ustalenie takiego zachowania się skazanego obliguje sąd do należytego zbadania przyczyn tego zachowania się (a więc niepodejmowania pracy, niewłaściwego jej wykonywania, niepoddawania się rygorom wynikającym z dozoru, czy niewypełnienia ciężących na skazanym obowiązków)¹⁶. Uchylanie się należy rozumieć jako umyślne dążenie do niewykonania obowiązku. Nie jest zatem wystarczające do przypisania zachowaniu się skazanego znamienia uchylania się od odbywania kary ograniczenia wolności nie tylko

¹⁵ Por. S. Leleńta, *Prawo karne wykonawcze*, Warszawa 1990, s. 215.

¹⁶ Zob. też postanowienie SN z dnia 11 maja 1974 r., sygn. IV KRN 19/74, OSNKW 1974, nr 7–8, poz. 141.

niezawinione niewykonywanie kary ograniczenia wolności, ale nawet zawinione, ale nieumyślne jej niewykonywanie¹⁷.

Uchylenie się od kary ograniczenia wolności, skutkujące zamianą jej na karę zastępczą, oznacza zatem tylko takie zachowanie się skazanego, które jest wyrazem jego negatywnego stosunku do tej kary czy nałożonych w związku z nią obowiązków, a więc wynika z jego złej woli, a nie z przyczyn innych, obiektywnych lub nawet przez niego zawinionych¹⁸. Wynika stąd, że osadzenie w zakładzie karnym dla odbycia wcześniej orzeczonej kary pozbawienia wolności nie świadczy o tym, że skazany na karę ograniczenia wolności nie chce jej wykonywać, nie można więc mówić o uchyłaniu się od tej kary. Także osadzenia skazanego na karę ograniczenia wolności w zakładzie karnym z powodu przestępstwa popełnionego przez niego w okresie, w którym zobowiązany był do wykonywania tej kary, nie można traktować jako uchyłania się od jej wykonywania, chyba że po to właśnie dopuścił się przestępstwa¹⁹.

Za uchylenie się od wykonywania kary ograniczenia wolności nie może być uznane również tymczasowe aresztowanie skazanego w innej sprawie. Interpretacja art. 65 § 1 k.k.w., w myśl której uznanie tymczasowego aresztowania za równoznaczne z uchyleniem się od wykonywania tej kary, godziłoby w istotę i cele kary ograniczenia wolności.

Reasumując ten aspekt problemu orzekania kar zastępczych, nie trudno zauważyć, że zarówno orzecznictwo Sądu Najwyższego, jak też doktryna wskazują jednoznacznie na wąskie rozumienie pojęcia uchyłania się od odbywania kary ograniczenia wolności²⁰. Dlatego zaprezentowane dane statystyczne dają prawo do zastanowienia, czy instytucja zamiany kary ograniczenia wolności na karę zastępczą nie jest nadużywana, stosowana bez wyczerpania wszystkich możliwości do spowodowania, by skazany wykonywał określoną pracę.

Przy kierowaniu wyroku do wykonania bardzo istotne znaczenie ma pouczenie skazanego przez kuratora o prawach i obowiązkach oraz konsekwencjach wynikających z uchyłania się od odbywania kary, do czego obliguje art. 57 § 1 k.k.w. Brak takiego pouczenia może postawić pod znakiem zapytania możliwość przypisania zachowaniu skazanego przymiotu „uchylania się”.

We wniosku o określenie kary zastępczej sądowy kurator zawodowy powinien wskazać rodzaj kary zastępczej, która powinna być orzeczona, a więc kara grzywny czy kara pozbawienia wolności. Wstępnej oceny w tym zakre-

¹⁷ J. Skupiński, Glosa do postanowienia SN z dnia 11 maja 1974 r., PiP 1975, nr 7, s. 182.

¹⁸ Uchwała SN z dnia 20 czerwca 1979 r., sygn. VI KZP 6/79, OSNKW 1979, nr 9, poz. 89.

¹⁹ S. Paweła, Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego wykonawczego za lata 1979–1980, NP 1981, nr 7–8, s. 56.

²⁰ Szerzej na ten temat zob. K. Postulski, (w:) Z. Hołda, K. Postulski, Kodeks..., *op. cit.*, s. 294 i nast.

sie kurator dokonuje, uwzględniając m.in. właściwości i warunki osobiste skazanego, rodzaj i rangę zachowań traktowanych jako uchylanie się od odbywania kary, wymiar pozostałej do odbycia kary itp.

Jako zasadę kodeks przyjmuje zamianę kary ograniczenia wolności na zastępczą karę grzywny, przy uwzględnieniu wskazanego w art. 65 § 1 k.k.w. zamiennika. Sposób określenia w ustawie tego zamiennika powoduje, że w wypadku zamiany kary ograniczenia wolności, w wymiarze już nawet roku, na zastępczą karę grzywny liczba stawek dziennych może przekroczyć ich górną granicę, określoną w art. 33 § 1 k.k. Jest to dopuszczalne, bowiem art. 65 § 1 k.k.w., nie określający górnej granicy zastępczej kary grzywny, jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 33 § 1 k.k.²¹.

Uznając, że istnieją warunki do zamiany kary ograniczenia wolności na zastępczą karę grzywny, sąd powinien przyjąć za podstawę orzeczenia karę niewykonaną przez skazanego. Tak samo postąpi sąd, orzekając na podstawie art. 65 § 2 k.k.w. zastępczą karę pozbawienia wolności, a także zarządzając na podstawie art. 65 § 3 k.k.w. wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności z uwagi na bezskuteczność wykonania zastępczej kary grzywny.

W żadnym wypadku nie można przyjąć, że zamianie podlega cały okres, na który kara ograniczenia wolności została orzeczona. Taka wykładnia byłaby sprzeczna z generalną zasadą, według której na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności, ograniczenia wolności lub grzywny, zalicza się okres tymczasowego aresztowania lub odbywania kary. Według tej samej zasady zamianie i wykonaniu w formie kary zastępczej podlega tylko ta część kary zasadniczej, która nie została wykonana. Odmienny pogląd byłby sprzeczny także z poczuciem sprawiedliwości, prowadziłby bowiem do dwukrotnego odbywania tej samej części kary. Z istoty zastępczej kary wynika, że może ona dotyczyć tylko kary (całości lub części), która nie została wykonana. Uchylanie się skazanego od wykonania określonej kary może odnosić się tylko do kary jeszcze „nie zrealizowanej”.

Bezpośrednia zamiana kary ograniczenia wolności na zastępczą karę pozbawienia wolności, a więc z pominięciem procedury przewidzianej w art. 65 § 3 k.k.w., może nastąpić tylko wówczas, gdy ustalając, że skazany uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności, sąd jednocześnie stwierdzi, iż ewentualnie orzeczona w jej miejsce zastępcza kara grzywny podlegałaby umorzeniu z uwagi na istnienie okoliczności wymienionych w art. 51 k.k.w. W takim wypadku orzeczenie zastępczej kary grzywny byłoby niecelowe.

Skazany może zwolnić się od odbycia zastępczej kary pozbawienia wolności, zarządzonej na podstawie art. 65 § 3 k.k.w., przez złożenie kwoty

²¹ Uchwała SN z dnia 28 kwietnia 1978 r., sygn. VII KZP 15/76, OSNKW 1978, nr 4–5, poz. 41, pkt 13.

pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia z tytułu zastępczej kary grzywny, orzeczonej uprzednio na podstawie art. 65 § 1 k.k.w.²². Możliwość zwolnienia się od zastępczej kary pozbawienia wolności, w wypadku wpłacenia wspomnianej kwoty, może nastąpić poprzez zastosowanie art. 24 k.k.w. Fakt złożenia kwoty przypadającej jeszcze do uiszczenia z tytułu zastępczej kary grzywny należy uznać za nową okoliczność, w rozumieniu wymienionego przepisu, która uzasadnia uchylenie postanowienia zarządzającego wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności. Tą nową okolicznością jest możliwość uiszczenia grzywny. Na podstawie art. 24 k.k.w. sąd uchylił zatem postanowienie zarządzające wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, określonej w miejsce kary ograniczenia wolności, i w ten sposób stan prawny „powrócił” do sytuacji, w której była orzeczona zastępcza kara grzywny. Umożliwi to skazanemu wykonanie tej kary w formie jej uiszczenia²³.

Argumenty natury językowej i systemowej, wskazujące na różne znaczenie pojęć „kara grzywny” i „zastępcza kara grzywny”, uzasadniają pogląd, że do wykonania zastępczej kary grzywny nie mają zastosowania przepisy dotyczące zastępczych form jej wykonania (art. 45, 46, 49 i 51 k.k.w.), ich stosowanie wyłącza bowiem przepis szczególny, którym jest art. 65 § 3 k.k.w. Przewiduje on, że jeżeli skazany, mimo możliwości uiszczenia zastępczej kary grzywny, nie uiszczy jej w terminie, a zostanie stwierdzone, iż nie można jej ściągnąć w drodze egzekucji, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności. Ustawodawca świadomie zaniechał zamieszczenia w art. 65 k.k.w. takich unormowań, jakie znajdujemy w wymienionych przepisach, aby zracjonalizować proces wykonywania zastępczej kary grzywny. Zasada jest, że skazany powinien odbyć karę, którą mu wymierzono, także jako odpłatę za popełnione przestępstwo. Uporczywe uchylanie się od odbycia kary ograniczenia wolności nie może być dla skazanego „opłacalne”²⁴.

Uznanie, że przesłanki orzekania zastępczej kary pozbawienia wolności na podstawie art. 46 § 1 k.k.w. są w istocie tożsame w takim zakresie, w jakim mogą być z przesłankami orzekania zastępczej kary pozbawienia wolności na podstawie art. 65 § 3 k.k.w., pociąga za sobą wniosek o specjalności tego ostatniego przepisu względem art. 46 § 1 k.k.w. Stanowisko przeciwne wskazywałoby, że regulacja z art. 65 § 3 k.k.w. jest regulacją zbędną, skoro wystarczającą podstawą orzeczenia kary zastępczej pozbawienia wolności, zamiast grzywny orzeczonej jako zastępcza kara w stosunku do pierwotnie orzeczonej kary ograniczenia wolności, byłby właśnie art.

²² Uchwała 7 sędziów SN z dnia 19 października 1978 r., sygn. VII KZP 31/78, OSNKW 1978, nr 12, poz. 139.

²³ Szerzej na ten temat zob. S. Zi m o c h, O wykonaniu zastępczych kar określanych za karę ograniczenia wolności w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, NP 1981, nr 5, s. 51.

²⁴ Uchwała SN z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. I KZP 30/09, OSNKW 2010, nr 4, poz. 31.

46 § 1 k.k.w. Tego rodzaju wnioskowanie jest z kolei wadliwe, gdyż, po pierwsze, zakłada nieracjonalność ustawodawcy, po drugie – możliwość regulowania tej samej sytuacji faktycznej przez dwa różne przepisy²⁵.

VII. Podsumowanie

Analiza zmian dokonanych w Kodeksie karnym i Kodeksie karnym wykonawczym pozwala na stwierdzenie, że wprowadziły one optymalne instrumenty prawne, dające o wiele szersze niż dotąd możliwości orzekania i wykonywania kary ograniczenia wolności. Nowe przepisy określające tryb wykonywania tej kary powinny zapewnić o wiele lepszą sprawność i skuteczność postępowania wykonawczego. Praktyka pokaże, w jaki sposób sądy orzekające i organy wykonujące orzeczenia skorzystają z tych możliwości. Wydaje się, że pierwszą odpowiedź na ten temat uzyskamy już po podsumowaniu wyników za 2011 r.

Jednak już obecnie jawi się bariera, która może utrudnić pełną realizację nadziei pokładanych w nowelizacji. Może okazać się, że jest nią niewystarczająca, w stosunku do potrzeb, liczba sądowych kuratorów zawodowych. Określone kilka lat temu limity ich obciążenia zostały już dawno przekroczone, wzrastają zadania kuratorów mierzone nie tylko liczbą przypadających na nich spraw i obowiązków o charakterze merytorycznym, ale też rosnącymi zadaniami w tych sprawach, w wielu wypadkach zupełnie zbędnymi, o charakterze sprawozdawczym, biurowym czy wręcz biurokratycznym. Rozwiązaniem nie może być podwyższenie tych limitów, zamiast usunięcia wymienionych barier.

Intencją ustawodawcy, wyartykułowaną w uzasadnieniu rządowego projektu zmian, było także wyeliminowanie błędów i niespójności istniejących w wersji Kodeksu karnego i Kodeksu karnego wykonawczego obowiązującej do dnia 7 czerwca 2010 r. Szereg takich błędów i niespójności zostało rzeczywiście wyeliminowanych, ale w ich miejsce pojawiły się nowe.

Niespójność powstała między zmienionym art. 36 k.k. a niezmienionym art. 61 § 1 k.k.w. Uchylając art. 36 § 1 k.k., przewidujący możliwość oddania pod dozór skazanego na karę ograniczenia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, nie zmieniono brzmienia art. 61 § 1 k.k.w. w zakresie, w jakim przewiduje on możliwość orzekania w postępowaniu wykonawczym o oddaniu pod dozór lub o zwolnieniu od dozoru. Ta niespójność jest oczywista. Nie można przecież orzekać w postępowaniu wykonawczym o oddaniu pod dozór, którego nie przewidują przepisy prawa materialnego. Art. 61 § 1 k.k.w. nie może mieć też zastosowania do dozorów orzeczonych

²⁵ Zob. też M. Siwek, Glosa do uchwały SN z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. I KZP 30/09, lex/el 2010.

przed dniem 8 czerwca 2010 r. Dozory orzeczone przed tą datą nie mogą być wykonywane po wejściu w życie noweli. Brak możliwości orzeczenia o oddaniu pod dozór stanowi przyczynę wyłączającą postępowanie wykonawcze także co do wykonywania dozoru, a zatem podlega ono umorzeniu na podstawie art. 15 § 1 k.k.w. Bezprzedmiotowe jest w takiej sytuacji zwalnianie od dozoru na podstawie art. 61 § 1 k.k.w., który przewiduje wyłącznie „względy wychowawcze” jako materialną przesłankę zwolnienia.

Niekonsekwencją ustawodawcy jest wprowadzona w art. 36 § 2 k.k. możliwość nałożenia na skazanego obowiązku określonego m.in. w art. 72 § 1 pkt 1 k.k., a więc informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby (należy rozumieć, że chodzi o informowanie o przebiegu wykonywania kary ograniczenia wolności). Było to zbędne, stanowi bowiem jedynie powtórzenie treści art. 60 k.k.w., w myśl którego sąd, a także sądowy kurator zawodowy mogą w każdym czasie żądać od skazanego wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary ograniczenia wolności i w tym celu wzywać skazanego do osobistego stawiennictwa.

Uprzednio wskazano już na niespójność między art. 57 § 2 i 3 k.k.w. oraz art. 65 § 1 k.k.w. w zakresie terminologii, jaką posłużył się ustawodawca. Taka niespójność występuje też między § 2 i § 4 art. 57 k.k.w. Mimo że w obu sytuacjach, których dotyczą te przepisy, konieczne jest wydanie przez sądowego kuratora zawodowego decyzji, pojęciem tym posługuje się tylko art. 57 § 4 k.k.w.

Nie są to niespójności uniemożliwiające stosowanie przepisów nimi dotkniętych i prawidłowe wykonywanie kary ograniczenia wolności, ale „racjonalnemu ustawodawcy” nie powinny się zdarzyć.

Pozostały w kodeksie karnym wykonawczym te niespójności, które zaistniały już w pierwotnym jego tekście. Chodzi m.in. o niczym nieuzasadnione zróżnicowanie przesłanek odroczenia i przerwy w odbywaniu kary ograniczenia wolności (art. 62 § 1 i 2 k.k.w. i art. 63 § 3 k.k.w.); takie zróżnicowanie nie istnieje, gdy chodzi o karę pozbawienia wolności. Należy też po raz kolejny zasygnalizować zbędne, dwukrotne (art. 66 § 1 k.k.w. i art. 173 § 2 pkt 7 k.k.w.) wskazanie, że jednym z zadań sądowego kuratora zawodowego jest składanie wniosków o wszczynanie postępowań incydentalnych, mających za przedmiot wykonanie kary ograniczenia wolności.

Ostatniej noweli nie wykorzystano jako możliwości zmiany niefortunnego brzmienia art. 59 k.k.w., dotyczącego sposobu kierowania do wykonania wyroku skazującego na karę ograniczenia wolności z obowiązkiem potrącania części wynagrodzenia za pracę. Z jednej strony, pozostał w tym przepisie trudny do zinterpretowania zwrot, określający treść pouczenia udzielanego przez sąd pracodawcy skazanego: „...podając jednocześnie na czyją rzecz mają być dokonywane potrącenia i dokąd powinny być wpłacane...” (co należy rozumieć pod pojęciem „dokąd”?). Z drugiej strony nie jest w tym

przepisie powiedziane, jakie składniki wynagrodzenia są podstawą potrąceń, a może być ich przecież wiele (wynagrodzenie zasadnicze, dodatek funkcyjny, dodatek za wysługę lat, nagroda jubileuszowa, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, wynagrodzenia za pracę w godzinach nocnych, nagroda, premia itd.).